

Straat: Willem de Zwijgerlaan
Huisnummer: 108-112
Postcode: 2051 KK
Plaats: Overveen
Buurt: Oranjepark en Braziliëkwartier
MIP-nummer: n.v.t.
Object: Woonhuizen met muurschildering
Architect: Korteweg, Verwoerd & Temme
Bouwjaar: 1937-1938

Inleiding

De rij geschakelde WONINGEN is in architectuur kenmerkend voor de jaren dertig baksteenbouw met elementen uit het Nieuwe Bouwen, zoals de dunne, stalen raamprofielen en de overhoekse vensterpartijen. Het bijzondere echter van deze woningen is de serie MUURSCILDERINGEN in Art Décostijl, voorstellende de vier elementen. Dergelijke schilderijen, zeker bij woonhuizen, aan het exterieur zijn uiterst zeldzaam. In interieurs komen deze schilderijen vaker voor, met name in gebouwen voor recreatie en amusement, maar ook andere openbare bouwwerken. De kunstenaar was Paul Winhausen (1903-1944), net als de architecten uit Breda afkomstig. De toegepaste techniek is de zogenaamde Keimtechniek, bij uitstek geschikt voor buitenschilderingen.

De schilderijen zijn in grote lijnen herkenbaar in de ontwerptekening van de architecten, die al eerder met de kunstenaar hadden samengewerkt.

Omschrijving

Woonhuizen

Op een rechthoekige plattegrond in noords verband opgetrokken onder een overkragend zadeldak in langsrichting, met gesmoorde pannen gedekt. Tussen de straat en de voorgevel is een gemetselde erfafscheiding met hekjes. De begane-grondzone heeft de erkers en de teakhouten voordeuren onder een smalle luifel. De stalen hoekvensters op de verdieping zijn overhoekse en kijken aan de zijgevel uit op een overkragend balkon. Tussen de hoekvensters bevindt zich de strook met afwisselend een vierruits venster en een muurschildering, in totaal vier stuks. De zijgevels hebben onder het venster aan de achterzijde een blind vlak, eveneens voor een muurschildering bestemd. De muurschildering op de linker zijgevel is verdwenen.

Muurschilderingen

Alle schilderingen stellen een vrouwspersoon voor in zwierige contrapost houding in een tot de enkels reikend gewaad en vergezeld van enige attributen tegen een oker achtergrond. Alle vrouwen vertonen de korte haardracht en opmaak uit de jaren dertig. Ook de sjerpen en schoudermantels zijn bepaald modieus.

Geheel links het Water, een oriëntaalse vrouw, oprijzend uit de golven met als attribuut een schenkan en in het water een schelp en een zeilbootje. Zij draagt een rode jurk met een bruine schoudermantel.

Rechts van Water is het Vuur in een zee van vlammen en omringd door rook. In haar handen koestert zij een kleine vlam. Zij draagt een witte jurk met een rode omslag.

Naast Water staat de Lucht, ook het meest luchtig gekleed van de dames in een wit jurkje, met haar sjerp en het lint in haar hand, wapperend in de wind. Op de achtergrond vliegen vogels.

Geheel rechts staat de Aarde, tussen de bloemen van het veld en met geogst vlas of een ander gewas in haar armen.

De rechter zijgevel toont een ernstig beschadigde muurschildering met twee tegenover elkaar geplaatste vrouwenfiguren (het Oosten en het Westen).

Van de linker zijgevel is de muurschildering, in grote lijnen herkenbaar op de ontwerptekening van het huis, verdwenen. Deze schildering stelde het Noorden en het Zuiden voor.

Waardering

De woningen ontleen hun belang aan de zeer zeldzame muurschilderingen op de muurdammen van de voorgevel. Deze schilderingen in Art Décostijl zijn kunst- en cultuurhistorisch van zeer groot belang vanwege de grote zeldzaamheidswaarde.

Van de architectuur is met name de gelijkvormigheid van de diverse woningen van belang en in detaillering de stalen kozijnen.